

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทร. 0 2244 2060

เรื่อง	สิทธิและเสรีภาพ
เรียบเรียง	นายอานันท์ เกียรติสารพิภพ นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการวิชาการ 2 สำนักวิชาการ
ออกอากาศ	มกราคม 2563

“สิทธิและเสรีภาพ” เป็นคำที่เราคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีเพราะมักจะถูกนำมาอ้างในการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำ รวมทั้งเรียกร้องให้รัฐกระทำหรือโต้แย้งการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของรัฐ และยิ่งถือว่าเป็นคำที่มีความสำคัญต่อพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย เมื่อกล่าวถึงสิทธิ (Right) และเสรีภาพ (Liberty) บุคคลทั่วไปมักจะเข้าใจว่าสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน เนื่องจากคำว่าสิทธิและเสรีภาพนั้นมักถูกนำมาเขียนหรือพูดติดกันเป็นคำเดียวกัน คือ “สิทธิเสรีภาพ” และใช้กันจนแพร่หลายทำให้เกิดความเคยชินว่าเป็นคำเดียวกัน ซึ่งความจริงหากจะเขียนให้ถูกต้องแล้วควรจะเขียนว่า “สิทธิและเสรีภาพ” เช่น สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ทั้งนี้ เรามักจะให้ความสำคัญเพียงว่าเราสามารถใช้อิทธิและเสรีภาพของเราอย่างไร และมีใครโต้แย้งการใช้สิทธิและเสรีภาพของเราหรือไม่เท่านั้น โดยไม่ได้พิจารณาถึงเนื้อหาสาระตามที่กฎหมายรับรองให้ว่าเป็น “สิทธิ” หรือเป็น “เสรีภาพ” ทั้งที่ความจริงแล้ว สิทธิกับเสรีภาพก็มีความแตกต่างกันอยู่ สืบเนื่องจากการใช้คำที่แตกต่างกัน

คำว่า “สิทธิ” (Right) ในทางกฎหมายนั้น หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่งในอันที่จะกระทำหรือเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและบุคคลอื่น หรือเรียกร้องให้บุคคลอื่นหรือหลายคนกระทำ หรือละเว้นการกระทำบางอย่างบางประการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน

ส่วนคำว่า “เสรีภาพ” ในทางกฎหมายนั้น หมายถึง สภาวะการณ์ของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของบุคคลอื่น หรือปราศจากการหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง บุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีเสรีภาพอยู่เท่าที่บุคคลนั้นไม่ถูกบังคับให้ต้องกระทำในสิ่งที่ไม่ประสงค์จะกระทำ หรือไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่คุณคนนั้นประสงค์ที่จะกระทำ โดยสรุปแล้ว เสรีภาพ คือ อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ด้วยตนเองตามใจปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง

จะเห็นได้ว่าสิทธิกับเสรีภาพนั้นมีความคล้ายคลึงกันตรงที่ต่างก็เป็นอำนาจอันชอบธรรมที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคล และยังมีความเกี่ยวพันอีกหลายประการ กล่าวคือ สิทธินั้นหมายความรวมถึง สิทธิที่จะมีเสรีภาพต่าง ๆ ตามควรแก่สภาพและฐานะของบุคคลด้วย และเสรีภาพนั้น ที่สำคัญคือ

เสรีภาพที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการใด ๆ ได้ตามสิทธิของตน สิทธิยังเป็นตัวบ่งชี้สำคัญถึงระดับความมีเสรีภาพ เนื่องจากความหมายของสิทธิและเสรีภาพใกล้เคียงกัน และสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

อย่างไรก็ตาม เสรีภาพนั้นมีความแตกต่างจากสิทธิ เนื่องจากสิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลใช้ในความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น โดยการเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นประโยชน์แก่ตน แม้ว่าการที่กฎหมายรับรองเสรีภาพอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่บุคคลย่อมมีผลก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่นด้วยเหมือนกัน แต่หน้าที่ที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นอันเนื่องมาจากกฎหมายรับรองเสรีภาพให้แก่บุคคลคนหนึ่ง เป็นแต่เพียงหน้าที่ที่จะต้องเคารพเสรีภาพของเขา ผู้ทรงเสรีภาพคงมีอำนาจแต่เพียงที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นละเว้นจากการรบกวนขัดขวางการใช้เสรีภาพของตนเท่านั้น หากได้มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการใช้เสรีภาพของตน หรือเอื้ออำนวยให้ตนใช้เสรีภาพได้สะดวกขึ้นไม่

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ได้นำเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรก ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม นับแต่นั้นมา ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการร่างรัฐธรรมนูญจะคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นประการสำคัญเสมอ โดยบัญญัติว่าสิ่งใดบ้างที่เป็นสิทธิและสิ่งใดบ้างที่เป็นเสรีภาพ

บรรณานุกรม

- พงษ์พิลัย วรรณราช. (ม.ป.ป.). “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” แท้จริงแล้วเหมือนหรือต่างกันอย่างไร. สืบค้น 3 มกราคม 2563 จาก <http://web.krisdika.go.th/activityDetail.jsp?actType=&actCode=83&head=4&item=n5>
 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม” (10 ธันวาคม 2475). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 49 หน้า 529.
- สุเทพ เอี่ยมคง. (ม.ป.ป.). *สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย*. สืบค้น 6 มกราคม 2563 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย>
- อุดม รัฐอมฤต และคณะ. (2544). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลตาม มาตรา ๒๘*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสีพิมพ์.